

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 12.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.12.13>

УДК 657:330

М. С. Пашкевич,

*д. е. н., професор, завідувач кафедри міжнародних відносин і аудиту,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3012-1690>

О. М. Кубецька,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри міжнародних відносин і аудиту,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3507-0183>

ЕТИЧНІ ВИКЛИКИ ПРОФЕСІЙНИХ БУХГАЛТЕРІВ ТА АУДИТОРІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АУДИТУ

M. Pashkevych,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the International Relations and
Audit Department, Dnipro University of Technology*

O. Kubetska,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the International
Relations and Audit Department, Dnipro University of Technology*

ETHICAL CHALLENGES FOR PROFESSIONAL ACCOUNTANTS AND AUDITORS IN THE CONTEXT OF ACCOUNTING AND AUDIT DIGITALIZATION

У сучасних умовах цифрової трансформації економіки професійна діяльність бухгалтерів та аудиторів стрімко змінюється під впливом новітніх інформаційних технологій. Впровадження автоматизованих облікових систем, штучного інтелекту, блокчейн-технологій і цифрової аналітики створює не лише нові можливості для підвищення ефективності фінансового контролю, а й породжує низку етичних викликів. Йдеться, зокрема, про збереження конфіденційності, забезпечення об'єктивності та незалежності професійного судження в умовах автоматизації, а також про нові форми потенційного тиску з боку стейкхолдерів. Актуальність проблеми зумовлена як глобальними процесами цифровізації, так і низьким рівнем готовності українського професійного середовища до адекватного реагування на етичні ризики технологічних змін.

Метою статті є визначення основних етичних викликів, що постають перед професійними бухгалтерами та аудиторами в умовах цифровізації, та обґрунтування можливих напрямів адаптації етичних стандартів до нових умов. У ході дослідження охарактеризовано ключові цифрові технології, які трансформують облік та аудит; обґрунтовано потенційні етичні ризики, пов'язані з їх впровадженням; проаналізовано принципи професійної етики відповідно до положень Міжнародного кодексу етики (IFAC); розроблено рекомендації щодо адаптації етичних стандартів та професійної підготовки фахівців у цифрову епоху.

Практична цінність роботи полягає у формуванні підходів до вдосконалення етичного регулювання в обліково-аудиторській сфері з урахуванням технологічного розвитку. Перспективами подальших досліджень є аналіз конкретних кейсів етичних порушень в умовах цифровізації та розробка галузевих етичних протоколів для цифрових середовищ.

The rapid digital transformation of the global economy is reshaping the professional activities of accountants and auditors, introducing both new

opportunities and unprecedented ethical challenges. The implementation of advanced technologies – such as automated accounting systems, artificial intelligence (AI), blockchain, and big data analytics – has significantly altered the operational landscape of financial reporting and audit processes. While these innovations enhance efficiency and transparency, they also raise concerns about the integrity of professional judgment, confidentiality of data, independence in decision-making, and the ethical use of digital tools. Globally, regulatory bodies and professional organizations are beginning to respond to these concerns by updating ethical codes, yet the pace of technological advancement often outstrips institutional adaptation.

In Ukraine, the digitalization of accounting and auditing is advancing rapidly, particularly through the adoption of electronic reporting systems and remote audit technologies. However, the ethical implications of these changes remain insufficiently addressed at both the academic and professional levels. Ethical standards tend to be applied formally rather than conceptually, which poses risks in a context where oversight is weak and awareness of ethical dilemmas is limited.

This article aims to identify the key ethical challenges confronting accountants and auditors in the digital era and to outline viable approaches for adapting professional ethics to meet these challenges. The study characterizes the most transformative digital technologies, substantiates the ethical risks associated with their use, and analyzes the core ethical principles outlined in the International Code of Ethics for Professional Accountants (IFAC). Based on this analysis, recommendations have been developed for enhancing ethical standards, improving professional education, and strengthening regulatory mechanisms in the context of digital transformation.

The practical value of the study lies in proposing tools for aligning ethical frameworks with the realities of a digitalized financial environment. Future research will focus on empirical case studies and the development of sector-specific ethical protocols for digital ecosystems.

Ключові слова: *цифровізація обліку, етичні виклики, професійна етика, аудит, штучний інтелект, блокчейн, незалежність аудитора, конфіденційність інформації*

Keywords: *digitalization of accounting, ethical challenges, professional ethics, auditing, artificial intelligence, blockchain, auditor independence, information confidentiality*

Постановка проблеми. У сучасних умовах стрімкої цифрової трансформації фінансової сфери професійна діяльність бухгалтерів та аудиторів зазнає суттєвих змін, що супроводжуються виникненням нових етичних викликів. Інтеграція цифрових технологій, зокрема автоматизованих систем обліку, штучного інтелекту, блокчейн-рішень та аналітичних платформ, змінює не лише технічні аспекти облікових та аудиторських процесів, але й актуалізує питання дотримання професійної етики, збереження незалежності, конфіденційності та відповідальності. У зв'язку з цим виникає потреба у критичному переосмисленні змісту етичних стандартів та їх адаптації до нових умов функціонування професії.

Ця проблема є глобальною: у країнах із розвинутими ринками капіталу етичні виклики дедалі частіше проявляються у вигляді дилем, пов'язаних із застосуванням алгоритмів, впровадженням «розумних» рішень у перевірку звітності, впливом великих ІТ-корпорацій на аудит. Наприклад, питання прозорості аналітичних рішень, ухвалених штучним інтелектом, та ризик втрати професійної незалежності внаслідок автоматизованого аналізу даних викликають серйозні дебати серед фахівців у США, ЄС, Австралії. У відповідь на це окремі регулятори вже розпочали оновлення етичних кодексів і стандартів, з урахуванням технологічних новацій.

В Україні цифровізація сфери обліку та аудиту відбувається не менш інтенсивно, зокрема під впливом впровадження електронної звітності, автоматизованих облікових систем, дистанційного аудиту. Водночас, рівень

готовності до етичного переосмислення таких змін залишається низьким. Часто етика сприймається як формальна вимога, а не як інструмент захисту суспільного інтересу. Це створює загрозу формування поверхневого розуміння нових викликів серед практикуючих бухгалтерів та аудиторів, що в умовах слабого нагляду може призвести до порушень незалежності, конфіденційності та об'єктивності.

Актуальність проблеми для сфери обліку та аудиту зумовлена тим, що ці професії історично базуються на суспільній довірі. Якщо нові цифрові інструменти почнуть використовуватись без чітких етичних орієнтирів, це може зруйнувати цю довіру, спричинити помилки в обліку, маніпуляції, зниження якості аудиту. Інакше кажучи, ігнорування етичних ризиків цифровізації створює передумови для втрати професійної репутації, юридичних конфліктів, а також негативного впливу на економічну безпеку як окремих підприємств, так і держави загалом.

У цьому контексті запропоноване дослідження має практичну цінність, адже спрямоване на виявлення ключових етичних викликів, аналіз існуючих стандартів та напрацювання можливих шляхів адаптації професійної етики до нових технологічних умов. Його результати можуть бути використані як в освітній сфері, так і у професійному самоврядуванні для формування нових підходів до етичного регулювання в цифрову епоху.

Аналіз існуючих досліджень та публікацій. У науковому дискурсі останніх років простежується системна увага до етичних викликів, що виникають внаслідок цифрової трансформації бухгалтерського обліку та аудиту. Переважна частина досліджень фокусується на взаємозв'язку між новітніми технологіями та дотриманням професійної етики, а також на трансформації ролі бухгалтера й аудитора в нових умовах.

Одним з найбільш ґрунтовних досліджень є праця колективу авторів на чолі з Ярмолук О. [1, с. 323–333], у якій систематизовано переваги та обмеження цифрових технологій в обліку з акцентом на потенційних ризиках, пов'язаних із етичними дилемами. Подібний системний підхід

демонструють вчені Fülöp M.T. та інші [2, с. 1–22], які вивчають перетин етики та штучного інтелекту в професії, підкреслюючи необхідність переосмислення ролі бухгалтера в етично нейтральному цифровому середовищі.

Зі свого боку, Quraishi M.K. та співавтори [3, с. 360–381] вивчають вплив цифровізації на облік і аудит у країнах, що розвиваються, виявляючи дефіцит етичної зрілості в регіональних практиках. У контексті саме етичної перспективи цифровізації праця Daoud I.B. [4, с. 1–6] є надзвичайно релевантною, оскільки автор робить огляд ключових етичних викликів, що виникають внаслідок автоматизації професійних рішень.

Питання впливу цифровізації на сталість бухгалтерських практик розглядається в дослідженні колективу авторів на чолі з Napisah L.S. [5, с. 268–276], де порушується тема відповідальності та етичної поведінки в умовах технологічного тиску. Аналогічно, Kister A. і Parkitna A. [6, с. 126–137] роблять акцент на викликах для бухгалтера майбутнього, серед яких виокремлюють етичну адаптивність до нових стандартів цифрової ери.

Alassuli A. та інші [7, с. 272] звертаються до теми прозорості й етичного врядування як опосередкованого ефекту цифрової трансформації обліку. Mishra V. [8, с. 119–127], використовуючи модель UTAUT, досліджує довіру та надійність ІІІ у бухгалтерському аудиті, демонструючи, що прийняття технологій неможливе без етичної оцінки їх впливу на професійне судження.

У фокусі роботи Donna E. і Yuniarwati Y. [9, с. 469–474] – виклики професійної етики в цифрову епоху. Авторки наводять приклади з індонезійського контексту, де етика стикається з проблемами впровадження ІТ-рішень. Pérez-Calderón E. та співавтори [10] аналізують оцінки аудиторів щодо впровадження ІІІ в аудиті, доводячи, що цифровізація без етичного забезпечення підриває довіру до результатів перевірки.

Schiff D.S. та інші [11] висвітлюють феномен «аудиту етики штучного інтелекту», вказуючи на необхідність етичного аудиту не лише фінансової, а

й алгоритмічної інформації. Nan H. та співавтори [12] роблять огляд літератури щодо застосування ШІ і блокчейн в аудиті, визначаючи етичну складову як центральну умову ефективності інновацій.

Cho S. та інші [13, с. 1–10] описують вплив машинного навчання на процеси забезпечення та надійності аудиту, звертаючи увагу на ризики втрати професійного судження. У цьому контексті Kokina J. з колегами [14] демонструють емпіричні приклади впровадження ШІ в аудиті та виявляють виклики, пов'язані з незалежністю та етичністю висновків.

Рання, але важлива робота Baldwin A.A. та інших [15, с. 77–86] показує, що ще задовго до масового впровадження ШІ дослідники вбачали потенціал технологій в аудиті, але вже тоді попереджали про етичні виклики. Сучасні ж реалії цифрових трансформацій розкриті у роботі Nan H. та інших [16, с. 1–18], які вказують, що нова роль бухгалтера вимагає не лише технічної, а й етичної гнучкості.

Вчені Salawu M.K. та Elegbede M.G. [17, с. 839–857] вивчають ефективність аудиторів у великих міжнародних компаніях через призму впливу ШІ, наголошуючи на важливості збереження етичного балансу між продуктивністю та відповідальністю.

Попри комплексність розглянутих праць, ряд важливих аспектів залишається недостатньо висвітленим у науковій літературі: відсутні ґрунтовні дослідження адаптації етичних кодексів до умов використання ШІ та автоматизованих систем; майже не аналізується реальний рівень готовності українських бухгалтерів та аудиторів до етичних викликів цифровізації; обмежена увага приділяється практичним механізмам впровадження етичних принципів у цифрове середовище обліку та аудиту; не розроблено методичних рекомендацій щодо професійної етичної освіти в умовах діджиталізації.

Цілі статті. Метою даного дослідження є визначення основних етичних викликів, що постають перед професійними бухгалтерами та аудиторами в умовах цифровізації облікових та аудиторських процесів, а

також окреслення напрямів адаптації етичних стандартів до нових технологічних умов.

Для досягнення поставленої мети у статті виконано наступні завдання:

1. Охарактеризувати сучасні цифрові технології, які найбільш активно впроваджуються в облік та аудит, зокрема інструменти автоматизації, елементи штучного інтелекту, технології блокчейн, та виявити потенційні етичні ризики, пов'язані з їх використанням.

2. Проаналізувати ключові принципи професійної етики бухгалтерів та аудиторів відповідно до положень Міжнародного кодексу етики для професійних бухгалтерів (IFAC) у контексті нових викликів, породжених цифровою трансформацією.

3. Запропонувати напрями удосконалення етичної поведінки та етичної регламентації в умовах цифрового середовища, включаючи рекомендації щодо підготовки фахівців, посилення контролю за етичними порушеннями та адаптації етичних кодексів до вимог цифрової доби.

Виклад основного матеріалу дослідження. З поглибленням цифровізації обліково-аудиторських процесів етичні аспекти професійної діяльності перестають бути виключно моральною площиною – вони дедалі частіше набувають прикладного та системного характеру. Сучасні технології – штучний інтелект, блокчейн, автоматизовані комплекси обліку і аудиту – змінюють структуру та зміст професійного судження бухгалтера і аудитора, порушуючи усталені уявлення про незалежність, відповідальність та конфіденційність. Відтак, нові технічні реалії вимагають не лише оновлення інструментів, а й переосмислення етичного фундаменту професії.

Попри те, що міжнародні кодекси етики містять загальні принципи поведінки (чесність, об'єктивність, компетентність, професійна поведінка та конфіденційність), вони розроблялись у переважно аналоговому середовищі й не враховували радикальні зміни, пов'язані з автоматизацією суджень, алгоритмічними рішеннями, цифровим слідом, big data-аналітикою та віддаленим доступом до облікових систем. Таким чином, традиційні етичні

положення все частіше виявляються неузгодженими з новими технологічними контекстами.

Водночас існує проблема нормативної інерції: регуляторні рамки часто не встигають за швидкістю технологічних змін, а освітні програми та професійні тренінги не забезпечують достатньої підготовки фахівців до роботи в умовах цифрової трансформації. Це створює розрив між етичними нормами та їх реалізацією в реальних цифрових середовищах, що може призводити до нових форм неетичної поведінки, які складно ідентифікувати за класичними ознаками.

Таким чином, постає необхідність не лише у фіксації нових етичних викликів, але й у розробці стратегій адаптації етичних стандартів до цифрових реалій. Це передбачає міждисциплінарний підхід – на перетині етики, інформаційних технологій, права та професійної практики. Дослідження, результати якого приведені у цій статті, фокусується саме на окресленні таких викликів і визначенні напрямів оновлення етичної системи координат для сучасних бухгалтерів і аудиторів.

У сучасному професійному середовищі цифровізація є не лише трендом, а й визначальним чинником трансформації облікової та аудиторської практики. Впровадження цифрових технологій змінює підходи до збору, обробки, аналізу та представлення фінансової інформації, а також до забезпечення достовірності звітності. Серед найбільш активно впроваджуваних рішень – автоматизація облікових процесів, застосування елементів штучного інтелекту, використання блокчейн-платформ і алгоритмічна аналітика. Проте поряд з перевагами ці технології генерують і нову етичну проблематику, яка потребує критичного осмислення.

Зосередимось на інструментах автоматизації, які впроваджуються на всіх етапах облікового циклу – від первинної документації до складання звітності. ERP-системи, хмарні бухгалтерські сервіси та роботизовані процеси (RPA) дозволяють суттєво скоротити участь людини в рутинних операціях. Проте зниження рівня людського контролю викликає питання

етичної відповідальності за можливі помилки систем або маніпуляції з налаштуваннями. Особливо проблемною є ситуація, коли бухгалтер не має достатньої технічної підготовки для оцінки або перевірки дій автоматизованої системи, що створює ризик втрати професійного судження.

Безпосереднім продовженням автоматизації є використання штучного інтелекту в аудиті та фінансовому аналізі. Системи на основі машинного навчання здатні виявляти аномалії у звітності, прогнозувати ризики, формувати аудиторські висновки. Проте це піднімає питання прозорості алгоритмів, відповідальності за їхні рішення та можливі упередження у навчальних даних. Як зазначають Cho S. та ін. [13], застосування ШІ в аудиті змінює саму природу професійного судження, адже частина рішень делегується машинам, і це ускладнює визначення меж особистої етичної відповідальності аудитора.

Логічним є використання блокчейн-технологій в облікових і аудиторських практиках. Їх головною перевагою є незмінність, прозорість і децентралізоване збереження даних, що значно підвищує довіру до облікової інформації. Проте етичні ризики виникають у контексті збереження конфіденційності, права на забуття, а також відсутності можливості коригування помилок у записах. Крім того, блокчейн у поєднанні з автоматичними «смарт-контрактами» може створювати ситуації, де рішення приймаються без участі людини, що розмиває межі між професійною відповідальністю і технічною обумовленістю процесу.

Основні цифрові технології, що використовуються в обліку та аудиті, та пов'язані з ними етичні ризики, систематизуємо у вигляді таблиці (табл.1).

Таким чином, кожна технологія несе як функціональні переваги, так і етичні виклики, які не можна ігнорувати. Важливо підкреслити, що в більшості випадків етичні ризики не є наслідком самої технології, а виникають через недостатнє регламентування її використання, а також через прогалини в етичній підготовці фахівців. У зв'язку з цим, наступним логічним кроком у даному дослідженні є аналіз того, наскільки існуючі

етичні стандарти і принципи здатні відповідати новим викликам. Норми професійної етики бухгалтерів та аудиторів потребують критичного перегляду з точки зору цифровізації.

Таблиця 1. Етичні виклики цифрових технологій в обліку і аудиті

Технологія	Сфера застосування	Основні етичні ризики
Автоматизація (ERP, RPA)	Ведення обліку, складання звітності	Зниження контролю людини, втрата професійного судження, технічні помилки
Штучний інтелект (AI, ML)	Аудит, прогнозування, аналіз звітності	Непрозорість алгоритмів, упередженість даних, делегування рішень
Блокчейн, смарт-контракти	Ресстрація транзакцій, аудит, збереження	Порушення конфіденційності, незмінність помилкових записів
Аналітика великих даних	Оцінка ризиків, стратегічне планування	Неправомірне використання персональних даних, втручання в приватність
Хмарні технології	Зберігання та обробка облікової інформації	Витік даних, порушення професійної таємниці

Джерело: сформовано на основі авторських досліджень

Цифрова трансформація ставить нові вимоги до застосування традиційних етичних принципів, водночас виявляючи їхню потенційну обмеженість у нових умовах. Зростає потреба у переоцінці того, наскільки чинні етичні стандарти, зокрема ті, що закладені у Міжнародному кодексі етики для професійних бухгалтерів, можуть забезпечити достатній захист від етичних порушень у середовищі, де рішення приймаються не тільки людьми, але й алгоритмами. Тому ключовим стає зіставлення між фундаментальними принципами професійної етики та тими типами ризиків, що постають внаслідок застосування автоматизованих систем, штучного інтелекту, блокчейну тощо (рис. 1).

Проведений аналіз етичних принципів демонструє їх фундаментальне значення для забезпечення доброчесності та суспільної довіри до професії. Водночас зіставлення цих принципів із цифровими викликами свідчить про зростаючий розрив між теоретичними нормативами та практичною

реальністю, у якій діють професіонали. Технології розвиваються швидше, ніж нормативна база, а етичні дилеми, що виникають у цифровому середовищі, часто не мають однозначних рішень у межах чинних стандартів.

Це породжує потребу в зміщенні акценту з виключно нормативного підходу до етики на інституційно-процесуальний. Іншими словами, лише фіксації принципів недостатньо – потрібна системна робота над оновленням механізмів етичної регламентації, включаючи етичну освіту, внутрішній контроль, стандарти відповідальності та професійні орієнтири щодо використання цифрових рішень. Особливу увагу слід приділити не стільки декларуванню принципів, скільки практичним інструментам, які дозволяють адаптувати ці принципи до нових контекстів.

Рис. 1 Взаємозв'язок між принципами професійної етики бухгалтера і аудитора та цифровими етичними викликами

Джерело: сформовано на основі авторських досліджень

Крім того, цифрове середовище вимагає від фахівців нових типів компетентності – не лише технічної, а й етичної, яка передбачає здатність

усвідомлювати потенційні ризики впровадження технологій, приймати рішення в умовах етичної невизначеності та брати відповідальність за дії систем, які частково функціонують автономно. Без цілеспрямованого формування такої компетентності професійна спільнота ризикує втратити контроль над етичними наслідками цифрової трансформації.

Виходячи з цього, постає практичне завдання – сформулювати конкретні напрями вдосконалення етичної поведінки в умовах цифровізації. Це включає розробку адаптивних моделей етичного управління, оновлення освітніх програм, посилення інституційного контролю та трансформацію етичних кодексів відповідно до сучасних технологічних викликів.

З огляду на зростаючу складність етичних дилем, з якими стикаються бухгалтери та аудитори у цифровому середовищі, першочерговим завданням є переорієнтація етичної політики з декларативного на функціональний рівень. Тобто, недостатньо лише зберігати чинні етичні принципи – необхідно створити інфраструктуру, що дозволяє їм працювати в умовах нових технологічних загроз, обмежень і невизначеності. Така трансформація має охоплювати кілька взаємопов'язаних рівнів: індивідуальний, інституційний і нормативний.

1. Індивідуальний рівень. Розвиток етико-технологічної компетентності фахівців.

Одним із базових напрямів удосконалення етичної поведінки є реформування підходів до професійної підготовки бухгалтерів та аудиторів. Традиційні освітні моделі, які акцентують увагу на нормативному вивченні Кодексу етики, не забезпечують належного рівня готовності до ухвалення рішень в умовах технологічної складності. Необхідно формувати етико-технологічну компетентність, яка включатиме:

- розуміння етичних ризиків, пов'язаних із використанням автоматизованих систем, штучного інтелекту, блокчейн;
- здатність аналізувати алгоритмічні упередження та оцінювати наслідки використання цифрових інструментів;

- розвиток навичок етичного судження в ситуаціях, де нормативна база не дає однозначної відповіді.

У цьому контексті доцільно інтегрувати в освітні програми кейсовий аналіз, цифрові симуляції, а також міждисциплінарні курси, що об'єднують етику, інформаційні технології та правові аспекти цифрової трансформації.

2. Інституційний рівень. Посилення інституційного контролю та внутрішнього етичного аудиту.

Другий важливий компонент – розвиток механізмів внутрішнього контролю та моніторингу етичної поведінки в організаціях. У цифровому середовищі класичні методи перевірки дотримання етики (через зовнішній аудит чи випадкові перевірки) стають менш ефективними, оскільки значна частина процесів виконується автоматизовано або у віддаленому режимі. Тому виникає потреба у:

- введенні посад етичних офіцерів або внутрішніх комітетів з етики у великих аудиторських та облікових компаніях;

- створенні систем раннього попередження про потенційні етичні порушення – наприклад, через аналіз цифрових журналів активності, виявлення атипової поведінки;

- запровадженні етичних аудитів як окремого елементу внутрішнього контролю.

У перспективі це дозволить не лише виявляти етичні порушення постфактум, а й здійснювати профілактику ризикових ситуацій, у тому числі за участі алгоритмічних систем.

3. Нормативний рівень. Адаптація етичних кодексів до умов цифровізації.

Третім критично важливим напрямом є модифікація етичних стандартів відповідно до викликів цифрового середовища. Сьогоднішня версія Міжнародного кодексу етики містить базові принципи, але не надає достатніх інструментальних рішень для дій у цифрових контекстах. Тому, на наш погляд, актуальним є:

- розроблення додатків до кодексу етики, що стосуються використання штучного інтелекту, автоматизації та блокчейн (аналогічно до етичних стандартів у галузі біоетики або цифрової журналістики);

- включення до кодексу понять «алгоритмічна відповідальність», «етична конфігурація систем», «цифрове судження» тощо;

- деталізація сценаріїв, у яких професіонал має діяти при конфлікті між етичними нормами та автоматизованим алгоритмом.

Важливо також ініціювати міжнародний діалог між розробниками стандартів, професійними об'єднаннями та технологічними компаніями, щоб створити спільне бачення етичного ландшафту бухгалтерської професії в цифрову добу.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що удосконалення етичної поведінки в умовах цифровізації не може обмежуватись лише оновленням кодексів чи декларативними принципами. Воно вимагає комплексного підходу, який включає професійну освіту, інституційний контроль і нормативну еволюцію. У такий спосіб, на наш погляд, можна забезпечити збереження довіри до професії бухгалтера й аудитора у світі, де цифрові рішення відіграють дедалі більшу роль у прийнятті фінансових рішень.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, що цифрова трансформація облікових і аудиторських процесів істотно змінює етичний ландшафт професійної діяльності бухгалтерів та аудиторів. Виявлено, що інтенсивне впровадження технологій, зокрема автоматизації, штучного інтелекту, блокчейну та хмарних рішень, створює не лише нові інструменти, а й формує якісно нові етичні виклики, які не можуть бути повністю вирішені в межах традиційних підходів до професійної етики.

Аналіз кодексу етики для професійних бухгалтерів у контексті цифрових загроз показав, що хоча його принципи залишаються актуальними за своєю суттю, їх практичне застосування вимагає осучаснення. Визначено, що такі принципи, як об'єктивність, конфіденційність, компетентність і

професійна поведінка, набувають нових інтерпретацій у середовищі, де рішення дедалі частіше приймаються за участі алгоритмічних систем.

Запропоновано напрями удосконалення етичної поведінки та регламентації: модернізація професійної підготовки фахівців з урахуванням цифрових компетентностей, посилення інституційного контролю за етичною поведінкою в цифровому середовищі, а також адаптація етичних кодексів через розширення та деталізацію норм, що регламентують використання новітніх технологій. Підкреслено необхідність інтеграції етичного мислення в усі етапи прийняття професійних рішень – від проектування цифрових облікових систем до формування аудиторських висновків.

Зважаючи на динамічний розвиток цифрових технологій, подальші наукові дослідження у сфері етики бухгалтерського обліку та аудиту повинні зосереджуватися на міждисциплінарному вивченні етичних наслідків застосування автономних та адаптивних цифрових систем. Особливо актуальними є напрями, пов'язані з розробкою етичних протоколів для ШІ в аудиті, дослідження реальної ефективності внутрішніх етичних аудитів, а також оцінювання результативності нових форматів етичної освіти у професійному середовищі. Крім того, перспективним виглядає аналіз етичних кейсів, що виникають у цифровому середовищі, з метою подальшого уточнення регуляторної бази та формування типових алгоритмів етичної поведінки в умовах технологічної невизначеності.

Література

1. Yarmoliuk O., Abramov A., Mulyk T., Smirnova N., Ponomarova N. Digital technologies in accounting and reporting: benefits, limitations, and possible risks. *Revista Amazonia Investiga*. 2024. No. 13(74). P. 323-333. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2024.74.02.27>
2. Fülöp M.T., Ionescu C.A., Măgdaş N., Ştefan M.C., Topor D.I. Digital Transformation of the Accounting Profession at the Intersection of Artificial

Intelligence and Ethics. Economics – The Open-Access, Open-Assessment Journal. 2025. No. 19(1). P. 1-22. DOI: <https://doi.org/10.1515/econ-2025-0155>

3. Quraishi M.K., Jahan N., Habib M.M., Shafeen Y.H., Badhon E.A. Impact of Digitalisation on Accounting and Auditing in a Developing Country Context. Open Journal of Social Sciences. 2025. Vol. 13, P. 360-381. DOI: <https://doi.org/10.4236/jss.2025.132022>

4. Daoud I.B. Ethical considerations in the Era of Digitalization: A Closer Look at the Accounting Profession. Iris Journal of Economics & Business Management. 2023. Vol. 1(4). P. 1- 6. DOI: <https://doi.org/10.33552/IJEBM.2023.01.000517>

5. Napisah L.S., Taufikurochman C., Harto B. The Effect of Digitalization on the Sustainability of Accounting Practices in the Financial Industry. Journal of Social Science and Business Studies. 2024. Vol. 2(4). P. 268- 276. DOI: <https://doi.org/10.61487/jssbs.v2i4.100>

6. Kister A., Parkitna A. Challenges and role of the accountant of the future. Herald of Economics. 2025. No. 1. P. 126-137. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2025.01.126>

7. Alassuli A., Thuneibat N.S., Eltweri A., Al- Hajaya K., Alghraibeh K. The Impact of Accounting Digital Transformation on Financial Transparency: Mediating Role of Good Governance. Journal of Risk and Financial Management. 2025. Vol. 18(5). P. 272. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm18050272>

8. Mishra V. A Study on Ethical Implications, Trust, and Audit Reliability in AI Assisted Accounting: An Extended UTAUT Perspective in Emerging Economies. Journal of Theoretical Accounting Research. 2025. Vol. 21(2). P. 119-127. DOI: <https://doi.org/10.53555/jtar.v21i2.35>

9. Donna E., Yuniarwati Y. Professional Ethics in the Digital Era: Challenges and Implications for Indonesian Accountants. International Journal of Applied and Scientific Research (IJASR). 2025. Vol. 3(6). P. 469-474. DOI: <https://doi.org/10.59890/ijasr.v3i6.47>

10. Pérez-Calderón E., Alrahamneh S.A., Milanés Montero P. Impact of artificial intelligence on auditing: An evaluation from the profession in Jordan. *Discover Sustainability*. 2025. Vol. 6. Article 251. DOI: <https://doi.org/10.1007/s43621-025-01058-3>

11. Schiff D.S., Kelley S., Camacho Ibáñez J. The emergence of artificial intelligence ethics auditing. *Big Data & Society*. 2024. Vol. 11(4). DOI: <https://doi.org/10.1177/20539517241299732>

12. Han H., Shiwakoti R.K., Jarvis R., Mordi C., Botchie D. Accounting and auditing with blockchain technology and artificial intelligence: A literature review. *International Journal of Accounting Information Systems*. 2023. Vol. 48. Article 100598. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.accinf.2022.100598>

13. Cho S., Vasarhelyi M.A., Sun T. (Sophia), Zhang C. (Abigail). Learning from machine learning in accounting and assurance. *Journal of Emerging Technologies in Accounting*. 2020. Vol. 17(1). P. 1-10. DOI: <https://doi.org/10.2308/jeta-10718>

14. Kokina J., Blanchette S., Davenport T.H., Pachamanova D. Challenges and opportunities for artificial intelligence in auditing: Evidence from the field. *International Journal of Accounting Information Systems*. 2025. Vol. 56. Article 100734. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.accinf.2025.100734>

15. Baldwin A.A., Brown C.E., Trinkle B.S. Opportunities for artificial intelligence development in the accounting domain: the case for auditing. *Intelligent Systems in Accounting, Finance and Management*. 2006. Vol. 14. P. 77-86. DOI: <https://doi.org/10.1002/isaf.277>

16. Han H., Sammour A., Gao S., Yamoah F.A.A. Digital transformation impacts organisational change in the role of accountants and auditors: an exploratory study. *Journal of Organizational Change Management*. 2025. P. 1-18. DOI: <https://doi.org/10.1108/JOCM-03-2025-0288>

17. Salawu M.K., Elegbede M.G. Artificial intelligence and performance of auditors in the Big Four audit firms in Nigeria. In: *Impacting Society Positively*

Through Technology in Accounting and Business Processes. 2025. P. 839-857.
DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-84885-8_46

References

1. Yarmoliuk, O. Abramov, A. Mulyk, T. Smirnova, N. and Ponomarova, N. (2024), “Digital technologies in accounting and reporting: benefits, limitations, and possible risks”, *Revista Amazonia Investiga*, no. 13(74), pp. 323-333. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2024.74.02.27>
2. Fülöp, M.T. Ionescu, C.A. Măgdaş, N. Ştefan, M.C. and Topor, D.I. (2025), “Digital transformation of the accounting profession at the intersection of artificial intelligence and ethics”, *Economics – The Open Access, Open Assessment Journal*, vol. 19, no. 1, pp. 1-22. DOI: <https://doi.org/10.1515/econ-2025-0155>
3. Quraishi, M.K. Jahan, N. Habib, M.M. Shafeen, Y.H. and Badhon, E.A. (2025), “Impact of digitalisation on accounting and auditing in a developing country context”, *Open Journal of Social Sciences*, vol. 13, pp. 360-381. DOI: <https://doi.org/10.4236/jss.2025.132022>
4. Daoud, I.B. (2023), “Ethical considerations in the era of digitalization: a closer look at the accounting profession”, *Iris Journal of Economics & Business Management*, vol. 1, no. 4, pp. 1-6. DOI: <https://doi.org/10.33552/IJEBM.2023.01.000517>
5. Napisah, L.S. Taufikurochman, C. and Harto, B. (2024), “The effect of digitalization on the sustainability of accounting practices in the financial industry”, *Journal of Social Science and Business Studies*, vol. 2, no. 4, pp. 268-276. DOI: <https://doi.org/10.61487/jssbs.v2i4.100>
6. Kister, A. and Parkitna, A. (2025), “Challenges and role of the accountant of the future”, *Herald of Economics*, no. 1, pp. 126-137. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2025.01.126>
7. Alassuli, A. Thuneibat, N.S. Eltweri, A. Al-Hajaya, K. and Alghraibeh, K. (2025), “The impact of accounting digital transformation on financial

transparency: mediating role of good governance”, *Journal of Risk and Financial Management*, vol. 18, no. 5, p. 272. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm18050272>

8. Mishra, V. (2025), “A study on ethical implications, trust, and audit reliability in AI assisted accounting: an extended UTAUT perspective in emerging economies”, *Journal of Theoretical Accounting Research*, vol. 21, no. 2, pp. 119-127. DOI: <https://doi.org/10.53555/jtar.v21i2.35>

9. Donna, E. and Yuniarwati, Y. (2025), “Professional ethics in the digital era: challenges and implications for Indonesian accountants”, *International Journal of Applied and Scientific Research (IJASR)*, vol. 3, no. 6, pp. 469-474. DOI: <https://doi.org/10.59890/ijasr.v3i6.47>

10. Pérez-Calderón, E. Alrahamneh, S.A. and Milanés Montero, P. (2025), “Impact of artificial intelligence on auditing: an evaluation from the profession in Jordan”, *Discover Sustainability*, vol. 6, article 251. DOI: <https://doi.org/10.1007/s43621-025-01058-3>

11. Schiff, D.S. Kelley, S. and Camacho Ibáñez, J. (2024), “The emergence of artificial intelligence ethics auditing”, *Big Data & Society*, vol. 11, no. 4. DOI: <https://doi.org/10.1177/20539517241299732>

12. Han, H. Shiwakoti, R.K. Jarvis, R. Mordi, C. and Botchie, D. (2023), “Accounting and auditing with blockchain technology and artificial intelligence: a literature review”, *International Journal of Accounting Information Systems*, vol. 48, article 100598. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.accinf.2022.100598>

13. Cho, S. Vasarhelyi, M.A. Sun, T. (Sophia) and Zhang, C. (Abigail). (2020), “Learning from machine learning in accounting and assurance”, *Journal of Emerging Technologies in Accounting*, vol. 17, no. 1, pp. 1-10. DOI: <https://doi.org/10.2308/jeta-10718>

14. Kokina, J. Blanchette, S. Davenport, T.H. and Pachamanova, D. (2025), “Challenges and opportunities for artificial intelligence in auditing: evidence from the field”, *International Journal of Accounting Information Systems*, vol. 56, article 100734. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.accinf.2025.100734>

15. Baldwin, A.A. Brown, C.E. and Trinkle, B.S. (2006), “Opportunities for artificial intelligence development in the accounting domain: the case for auditing”, *Intelligent Systems in Accounting, Finance and Management*, vol. 14, pp. 77-86. DOI: <https://doi.org/10.1002/isaf.277>

16. Han, H. Sammour, A. Gao, S. and Yamoah, F.A.A. (2025), “Digital transformation impacts organisational change in the role of accountants and auditors: an exploratory study”, *Journal of Organizational Change Management*, pp. 1-18. DOI: <https://doi.org/10.1108/JOCM-03-2025-0288>

17. Salawu, M.K. and Elegbede, M.G. (2025), “Artificial intelligence and performance of auditors in the Big Four audit firms in Nigeria”, in *Impacting Society Positively Through Technology in Accounting and Business Processes*, pp. 839-857. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-84885-8_46

Стаття надійшла до редакції 23.11.2025 р.